IMKONIYATI CHEKLANGAN, UZOQ MUDDAT DAVOLANISHGA MUHTOJ BOLALAR TA'LIMI JARAYONIDA DARS VA MASHG'ULOTLARGA QO'YILUVCHI TALABLAR

CHDPU Maxsus pedagogika: surdotarjimonlik faoliyati yo'nalishi
3-bosqich talabalari
Mo'minova Guzal Saydaxmatovna
guzalmo'minova45@gmail.com
Ilmiy rahbar: **Ibadullayeva Sharofat Nurullayevna**
sharofatibadullayeva1984@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur ishda imkoniyati cheklangan va uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar ta'limi jarayonida dars va mashg'ulotlarga qo'yiladigan asosiy talablar yoritilgan. Unda ta'limni individuallashtirish, o'quv materiallarini moslashtirish, sog'lom va qulay ta'lim muhitini yaratish, zamonaviy pedagogik hamda axborot texnologiyalaridan foydalanish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, o'quvchilarning psixologik holatini hisobga olish, ularning motivatsiyasini oshirish va ijtimoiy moslashuvini ta'minlash muhim jihatlar sifatida ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Imkoniyati cheklangan bolalar, uzoq muddat davolanish, inklyuziv ta'lim, individual yondashuv, moslashtirilgan o'quv materiallari, sog'lom ta'lim muhiti, pedagogik texnologiyalar, AKT, psixologik qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy moslashuv.

Аннотация:В данной работе рассматриваются основные требования к организации уроков и занятий для детей с ограниченными возможностями здоровья, нуждающихся в длительном лечении. Анализируются вопросы индивидуализации обучения, адаптации учебных материалов, создания здоровьесберегающей образовательной среды, а также применения современных педагогических и информационных технологий. Особое внимание уделяется учету психологического состояния детей, повышению их мотивации и обеспечению социальной адаптации.

Ключевые слова:Дети с ограниченными возможностями, длительное лечение, инклюзивное образование, индивидуальный подход, адаптированные учебные материалы, здоровьесберегающая среда, педагогические технологии, ИКТ, психологическая поддержка, социальная адаптация.

Annotation: This paper examines the main requirements for organizing lessons and educational activities for children with disabilities who require long-term medical treatment. It analyzes individualized instruction, adaptation of learning materials, the creation of a health-supportive learning environment, and the use of modern pedagogical and information technologies. Special attention is given to the psychological condition of learners, increasing their motivation, and ensuring social adaptation.

Keywords: Children with disabilities, long-term treatment, inclusive education, individualized approach, adapted learning materials, health-supportive environment, pedagogical technologies, ICT, psychological support, social adaptation.

Kirish O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 13 oktyabrdagi PQ-4860-son “Alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarga ta’lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish choratadbirlari to‘g‘risida”gi Qarorida “Imkoniyati cheklangan bolalarga ta’lim va tarbiya berishning muqobil shakllarini yaratish, mazkur toifa bolalarni har tomonlama kompleks rivojlantirishning innovatsion va axborot-kommunikasion texnologiyalarini amaliyotga joriy etish” ustuvor vazifalar sifatida belgilandi. Natijada, mamlakatimizda sog‘lom bolalar kabi kar va zaif eshituvchi bolalarni har tomonlama sifatli ta’lim bilan ta’minlash, mexanizmlarini yanada takomillashtirish uchun keng imkoniyatlar yaratildi.

Asosiy qism

Alohida ta’limga muhtoj bo‘lgan bolalarni inklyuziv sinflarga jalb qilar ekanmiz bolalarning sinf jamoasiga moslashib ta’lim

–tarbiya olib ketishlarida rahbariyat va pedagoglarning oldiga bir qancha vazifalarni qo‘yamiz.

- Alohida ta’limga ehtiyoji bo‘lgan bolalarni inklyuziv ta’limga qamrab oladi va alohida ta’lim olish ehtiyoji bo‘lgan bolalar va ularning ota onalariga korreksion pedagogik yordam olishida yo‘naltirishda har tomonlama yordam ko‘rsatadi va kasbga har tomonlama yordam ko‘rsatadi. Alohida ta’limga ehtiyoji bo‘lgan bolani o‘ziga o‘xshagan nogironligi bo‘lgan bolalar emas sog‘lom bolalar bilan birgalikda ta’lim olishiga zamin yaratadi.

Inklyuziv ta’lim haqida tushunchaga ega bo‘lgan ota onalarni endilikda inklyuziv ta’limda o‘qiydigan farzandi bo‘lgan oilalarga tashriflarini tashkil etish;

- ota-onalar uchun uyushma yoki o‘z-o‘ziga yordam guruhini tashkil etishga yordam berish (telegram guruhlari);

- ta’lim jarayonida sinfdagi biror narsani tuzatishga yoki tuzishga yordam berish uchun otalarni taklif qilish;

- maktab komissiyalari yoki yig‘ilishlarida ota-onalarning vakilligini ta’minlash;

- ota-onalarga bolalar uchun sevimli mashg‘ulotlarni tashkil etishda yordam berish; - ota-onalarning o‘z huquqlarini himoya qilishlarini ta’minlash, qonunchilik va xizmatlar ko‘rsatishga ta’sir ko‘rsatadigan jamoat tashkilotlarining ishlariga jalb qilish.

2. Maktab direktori: Direktor qo‘llab-quvvatlash guruhining a’zosi. U dastur rejalarini tayyorlash, amalga oshirish va baholashni ta’minlaydi. Direktor o‘quvchilarning ehtiyojlarini inobatga olgan holda, yordamchi hodimlarni ta’minlaydi, talabga muvofiq tegishli materiallar va o‘quv mashg‘ulotlarini o‘tkazadi.

Direktor ko‘pincha jamoaviy qarorlarning bajarilishini ta’minlaydigan shaxsdir.

• o‘quvchini maktabga qabul qilish;

• jamoaviy qonuniylashtirish; qarorlarni

• o‘quvchini maktab faoliyatiga qo‘shish;

• ota-onalarning kutib olish;

• ilg‘or quvvatlash. tajribalarni qo‘llab

Shuningdek direktorning vazifasiga moslashtirilgan adaptiv dasturni baholash vazifasini bajaradi. Maktab direktori o‘quvchining individual moslashtirilgan adaptiv dasturini muvofiqlashtirish va ishlab chiqish uchun asosiy mas’uliyatni o‘qituvchiga, odatda maxsus ta’lim o‘qituvchisiga yuklaydi. Xodimlar ota-onalar va kerak bo‘lganda o‘quvchilar va boshqa mutaxassislar yordamida dastur rejalarini ishlab chiqadilar.

3. Boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi: Butun dunyo hamjamiyati tomonidan qabul qilingan bola huquqlariga doir xalqaro va O‘zbekistonda qabul qilingan qonunlar, qarorlarni bilishi va ularga amalga oshirishi zarur.

- ta’lim-tarbiya jarayonini davlat ta’lim standartlariga muvofiq o‘quv reja va dastur asosida maxsus korreksion tuzatish usullaridan foydalanilgan holda olib boradi;

- alohida ehtiyojlari bo‘lgan bolalarning psixologik xususiyatlarini bilishi va ta’lim jarayonini shunga mos ravishda olib bora olishi.

- alohida ehtiyojlari bo‘lgan bolalarning imkoniyatiga mos ravishda individual yondoshuvni amalga oshirish (dars davomida va darsdan tashqari);

- ta’lim jarayonida hamkorlikda faoliyat olib borishning samaradorlikka erishish va unda ota-onaning o‘rnini ko‘rsatib berish;

- ta’limda zamonaviy, innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish (kompyuter, monitor, tarqatma materiallar va hokazo);

- inklyuziv ta’lim bo‘yicha rivojlangan davlatlar tajribasini doimiy ravishda o‘rganib borish, va ularning ish faoliyatida qo‘llash;

innovatsion bilim, malaka hamda ko‘nikmalar bilan qurollanib yurishi (har qanday vaziyatda ham qiziquvchilarning savollariga javob beraoladigan bo‘lishi);

- alohida ehtiyojlari bo‘lgan bolalarni sinf, maktab jamoasiga moslashishi uchun zarur bo‘lgan chora-tadbirlarni amalga oshirib borishi;

- sinf jamoasi orasida do‘stona munosabat muhitini o‘rnatish va nazorat qilib birish. - doimiy ravishda o‘z ustida ishlash va tajriba almashib borish;

- o‘quvchilarning yutuqlarini baholash va yetkazish strategiyasini ishlab chiqishi lozim.

Maxsus o‘qituvchi butun ta’lim jarayonida korreksion rivojlantiruvchi faoliyat olib boradi. Sinf o‘qituvchisi tomonidan o‘tilgan mavzuni mustahkamlaydi va yangi mavzu yuzasidan

alohida ehtiyojli o‘quvchiga individual tarzda tushuntirib beradi. • o‘quvchilarning kuchli tomonlarini va ehtiyojli sohalarini aniqlash uchun diagnostik baholashni ta’minlaydi;

• o‘qituvchiga baholash jarayonida materiallar va manbalardan foydalanish borasida maslahatlar beradi;

• milliy dastur asosidagi ta’limni samarali o‘zlashtirilishida muhim o‘rindagi maxsus yondoshuvlarni amalga oshiradi;

• o‘quvchilarning bilimini nazoratini to‘g‘ri amalga oshirilishi va baholanishi uchun tavsiyalar ishlab chiqadi;

• o‘quvchilar bilan individual ta’lim dasturlarini, nuqsonlarni tuzatish (korreksiya) va ular bilan bog‘liq bola rivojlanishining o‘ziga xosliklarini bartaraf etish ishlarini amalga oshiradi;

• maktabda sog‘lom ijtimoiy muhitni shakllantirishda ishtirok etadi;

• ota-onalar va keng jamoatchilikka maslahat beradi.

Maktab psixologining vazifasi:

- Maktab psixologi inklyuziv sinfdagi har bir o‘quvchining psixologik-pedagogik tavsifi bilan tanishadi;

- ularning ruhiy, jismoniy holatidan kelib chiqqan holda bu bolalar bilan yakka va kichik guruhda psixologik moslashuv treninglarini olib boradi;

Xulosa Xulosa qilib aytganda, imkoniyati cheklangan va uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar ta’limida dars va mashg‘ulotlarni samarali tashkil etish alohida yondashuvni talab etadi. Ta’lim jarayonida individual yondashuvni qo‘llash, o‘quv materiallarini moslashtirish, sog‘lom va qo‘llab-quvvatlovchi muhit yaratish muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalaridan foydalanish, o‘quvchilarning psixologik holatini inobatga olish va ularning ijtimoiy moslashuvini ta’minlash ta’lim samaradorligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. 1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarga ta’lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to‘g‘risida” 2020-yil 13-oktabrdagi PQ-4860-son qarori.
2. 2. “Inklyuziv ta’limning dolzarb masalalari: muammo va ularning echimlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to‘plami. “Lesson Press” nashriyoti, Toshkent-2021.
3. 3. “Inklyuziv ta’limning barcha subyektlari uchun psixologik-pedagogik va rivojlantirishga yo‘naltirilgan texnologiyalarni ishlab chiqish va takomillashtirib borish” nomli metodik tavsiya T-2022-y
4. 4. www.lex .uz

References

1. Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan, Shavkat Mirziyoyev (October 13, 2020, No. PQ-4860). *On Measures to Further Improve the System of Education and Upbringing for Children with Special Educational Needs.*
2. *Proceedings of the International Scientific-Practical Conference on "Current Issues of Inclusive Education: Problems and Solutions."* Lesson Press Publishing House, Tashkent, 2021.
3. *Methodological Recommendation on Developing and Improving Psychological-Pedagogical and Development-Oriented Technologies for All Subjects of Inclusive Education.* Tashkent, 2022.
4. Legislative database of the Republic of Uzbekistan: https://www.lex.uz